

Mocsár Gábor

Ki kinek a kije?

— Na hál' istennek, megint nincsen sőr — zótytont a székre a biológia elégedett tanára. — Félig üres a Béke tanszék. Nyugodtabban beszélgethetünk, mint a múltkor, ugye?

— Valóban — állapítottam meg magam is —, de miről?

A biológia tanárát közbeköttyanásom nem befolyásolta. — Igazán helyesen jártunk el, amikor ide tettük át a székelyünket. Mondja csak — hajolt hozzám bizalmasan —, kije magának az a mosolygós nő a pénztárban? Tudja, az a szőke, kissé bögyös?

— Az? — A pénztár felé fordítottam a fejem. — Nem tudom, mire gondol, hát istenem, ő szokta nekem a blokkot adni, ennyi az egész. Miért kérdezi?

— Mert hogy olyan... hogyan is mondjam... csillogó szemekkel néz magára és mindig mosolyog. Gondoltam...

— Aha! Magának — mondtam — elég... hogyan is mondjam... élénk a fantáziája. Magának mindenről az jut eszébe. Tudja, mint Mórckának.

— Dehogyan! Miket képzel rólam! Egyszerűen csak egy minapi élményem jutott eszembe... ha azt egyáltalán élménynek lehet nevezni... de előbb isten-isten.

Megtörtént. A biológia tanára mélyen belenézett félig üres poharába.

— Tudja, bizonyára ismeri azt a régi kriminológiai szabályt, hogy a bűnös előbb-utóbb visszatér elkövetett bűntetteinek színhelyére. — Persze hogy igent bólintottam.

— Például én a Boszorkányba tértem vissza, amit tudja, olyan előkelőre lezüllesztettek...

— Pardon — vetettem közbe —, talán felzüllesztettek? Vagy talán ön még nem hallott valamiről, vagy valakiről, aki felfelé zülölt?

— Nézze csak — nézett rám elgondolkodva —, a maga kenyerre a fogalmazás. Az enyém csak annyi, hogy be a sorba. Mögöttem is álltak. Megkaptam a blokkot, mennék előbbre, hát kérem szépen, a kimérő hölgy szép, hosszú fekete haja van neki, a puló tulsó végén beszélget azokkal, akik jól jegyezze meg, mögöttem álltak a sorban. Jó sokáig beszélgetek. Jugóból hozott cuccokról, divatról, meg efféle fontos dolgokról... Mondom, jó sokáig. Mikor aztán a téma kiemelt, engem is figyelemre méltatott. Kissé elégedetlenül motyogtam neki, hogy nem igazságos, mert előbb szolgálta ki azokat, akik mögöttem álltak a sorban... Mire a hölgy...

— Mire a hölgy?

— Mire a hölgy felelt valamit, nem értettem, de hangja színből megéreztem, hogy le se sajnál engem. Mire megjegyeztem: azért a véleményemet megmondhatom, nemdebar? A hölgy válaszból annyit kivettem, hogy egy ige szerepel benne, amit maga úgyse ír le, mert, hogy is mondjam csak, az az ige az emberi ürülékkel kapcsolatos.

— Ahá! — Villant fel az agyam. — Ertem már. Ön szerint az a hölgy valakinek a valakije, emiatt engedheti meg magának...

A biológia tanára élénken kaszált a tenyerével, hogy dehogyan.

— Nem, nem, tévedt uram. Ilyesmi meg sem fordult agyamban. — Ezt magamban elismerem, mert elég jámbor gondolkodású egyénnek ismertem meg a tanár urat. — Pont ellenkezőleg! Fordított a helyzet. Az a vendégcsoport, aki megelőzött engem, az volt valakije annak a hölgynek... Erről van szó! Rokona? Jó ismerőse? Nem tudom. Valakije.

— Ebből ügyet csinálni — legyintettem —, ez mindennapos dolog. A boltokban ugyebár, hányzor előfordul! Mindenféle boltokban. Minden eladónak, mindenkinél van valakije.

— Mindenféle boltokban... — dörmögte elégedetlenül. — Kár, hogy előfordul, de hát — legyintett — emberek vagyunk. És a rokon mégiscsak rokon. Igen, de ha csak a boltokban fordulna elő!

— Tudja, voltak mostanában ezek az ünnepek. Ünnepségek.

Voltak. Ez nyilvánvaló. Meglesznek is.

— No, egy ilyen ünnepségen én is ott voltam, ahogy mondani szokták, a közönség soraiban. Zsúfolt, nagy terem. És akkor bevonul az elnökség.

— Be szokott vonulni. Ilyenkor ki szokott törni a taps.

— Látom, járatos az ilyesfélékben. Persze, tapsoltunk. És akkor döbbsen fedeztem fel, hogy ahol kullog befelé, az elnökség soraiba...

— Kicsoda baktatott befelé?

— Rosszul mondtam. Kidüllesztett mellet, büszkén jött. — Elgondolkodott. — Tudja, én nem tartom lángelmének magamat. De az a délcég illető... jól ismerem észbeli állapotát... szóval... még énhozzám képest is csak olyan... talaj menti... tehetőség. Magyarán mondva, buta a lelkem, mint a... Megböktem a szomszédomat, történetesen egy kollégámat s megkérdeztem tőle, persze, sügva: hogy kerül az oda? Az elnökségbe? Mire viszaszúgta, hogy kinek a mije. Szóval — valakije. Rokona. "Tapsolj neki!" — sügta a kollégám.

— Maga persze, tanár úr, tapsolt neki.

— Tehettem egyebet?

Láthatólag felzaklatta a biológia tanárát ez a tapsolási élmény, mert szó nélkül felállt, hogy hozzá az esedékes adagokat.

— Igaza van — jegyezte meg —, az a hölgy, a pénztárban, én-rám is mosolygott.

— Na látja — nyugtattam —, van ilyen is.

— De, hogy visszatérjünk az előbbi témához, nem tudom, szokta-e hallgatni olykor a rádiót?

— Szoktam — feleltem —, ha ráérek.

— Akkor kvittek vagyunk. No, ezt csak azért kérdeztem, mert a múltkor, éppen szabad szombat volt, kora délután ledőltem, a rádiót bekapcsoltam, ha már megvan, hadd szóljon, nem igaz? Valami riportmúsort ment. Pályakezdő fiatalokról. Nem hallgatta véletlenül?

— Nem — feleltem —, nem hallgattam.

— Sajnálhatja. Engem a téma, már csak hivatásomnál fogva is, ugyebár, érdekelt. Sok mindenről, mindenkiről szó esett. Számomra roppant érdekes volt. De csak egyetlen esetet, ha megengedi, röviden összefoglalva... — tessék csak, biztattam —... elmesélek. Van egy fiatal ember, felsőfokú műszaki képzettségű. Bekeült egy gyárba, mint kezdő, természetesen alacsonyabb beosztásba. Eddig minden természetes. Igen ám, de egyik napról a másikra, váratlanul kiemelték egy nagyon fontos műszaki beosztásba. Ez a fiatal embert meglepte, de új beosztását nagyon élvezte, jól is csinálta a dolgát, mert a magyaron kívül két nyugati nyelvet is beszélt, gondolom, az orosz is, az asztala pedig terítve idegen nyelvű levelekkel, ügyekkel, ne is mondjam tovább, lelkesen dolgozott. Mire a riporternő nagyon okosan megkérdezte: vajon képességeinek köszönhető-e a váratlan előléptetést, vagy valami másnak? Mire a nagyon őszinte válasz: a fiatal ember édesapja már korábban meghalt, a nevelőapja pedig a nagybátyja lett. Aki a város — ahogy mondani szokás — első embere. Funkcionáriusa. A fiatal ember ritka őszinteséggel arra gyanakodott, hogy a gyár vezetői megtudták, hogy ő kinek a kije, gyorsan előléptették. Még az a szó is elhangzott, hogy... protekció. De — ittett nyugalmra a biológia tanára — várjon, csak várjon. A csattanó most jön.

Egyik nap még váratlanabbul, leváltották. Lehelyezték valahová a témkába, vagy mibe. Mire a riporternő megint okosan megkérdezte, ennek vajon mi az oka? A fiatal ember azt válaszolta, ha kikapcsolja a magnót, megmondja. A riporternőnek volt annyi esze: nem kapcsolta ki. Így hát elhangzott: „Meghalt a nagybátyám...” Nem tudom, érti-e az összefüggést?

— Nézze csak tanár úr...

— Tudom, tudom... azt akarja mondani, hogy ne politizáljunk.

— Nemcsak azt. Önnek, biológianár lévén, igen érdekes megfigyelései vannak...

— Persze, persze... hagyjuk is az emberi világot. Úgy sem tudjuk megváltani... nem hagyja magát. Hát akkor... beszéljünk például... a gerlekről, jó?

— Jó. Nagyszerű! A világ legbékésebb madarai... A béke jelképe is.

— No, akkor maga még nem látott verekedő galambokat. Hogy tudnak verekedni! Természetesen az élelemért. Furcsa, nagyon furcsa. — Elgondolkodott.

— Mi a furcsa?

— Tudja, ugyebár, hogy nálunk a gerlek, a balkáni gerlek mennyire elszaporodtak. Tele van velük a város. Tudományos nevük Streptopelia decaocto, decaocto. Megnézheti a Brehmben is.

— Igen, igen. Szinte ellepték nagy hirtelen egész hazánkat.

— Való igaz. 1930 óta. De már Angliában is megjelentek... Borzasztó szapora és élelmes madár. Én magamban a madárvilág prolektárjainak nevezem őket. Meg a verebeket. De maradjunk a gerleknél. Nem tudom, megfigyelte-e már, mintha kezdenének fogyatkozni?

— Nem figyeltem meg. De lehetséges. Járványszerűen jöttek, járványszerűen megfogyatkoznak.

— Ahogy maga téved! Egészen másról van szó... Olvashatta maga is, mennyit írt a Délmagyar az elvadult kutyákról. Ellepték a régi temetőket, etcetera... etcetera...

Nem értette ámulatomat: hogyan keverednek ide a kutyák?

— Ezek a kutyák valaha a családi házak házőrzői voltak. De nőttek, nődögéltek a panelházak, a családi házakat lebontották, a kutyák életeleme, a házőrzés megszűnt, kénytelenek elkóborolni. De arról nem ír a Délmagyar... kit érdekelne ez?... hogy ugyanakkor lebontották a galambútvok is... szóval, a házgalambok is kénytelenek elkóborolni. Ehesek. Élni akarnak. Tudja, én szoktam az ablakom párkányára kiszórni élelmet, búzát, kukoricát a madarak számára. Csak-hogy így is megfigyelhessem a viselkedésüket. Mit mondjak magának? Két-három évvel ezelőtt még csak gerlek szálltak a párkányra. Most meg? Csak úgy zúdulnak a szabadra eresztett, elvaduló házgalambok! A kisebb, védtelen gerlek pedig eszüket vesztve menekülnek előlük.

Kezdem valamit megsejteni.

— Ahogy, tisztelt uram, a lovakat nem a lómészárosok irtották ki, hanem a traktorok, úgy a gerleket sem a járvány üzi el a párkányról, hanem az elvaduló házgalambok... akik a közhielémmel ellentétben nem tévesztendők össze a gerlekkel... mert a galambok, a galambidomák tudományos neve is más: Columbae... Valamiképpen rokonok azért, de... mégis más az erős galamb, mint gyenge rokona, a gerle... És ahogy már lenni szokott, mindig az erősebb...

— Tudom... tudom... a kutyákról szóló mondat akarja idézni... amiről úgy is tudja, hogy nem lehet kinyomtatni. Egy az egyben.

— Dehogyan! Azt akartam mondani, hogy mindig az erősebb galamb kapkodja fel a kukoricát... De isten-isten.

A felemelt pohár mögött gyanakodva néztem a biológia tanárára. Ez — gyanakodtam — megint, a figyelmeztetésre nem hallgatva, politizál. Vagy csak nekem túlságosan gyanakvó a természet?

A mesélő néni

Nagyon nehezen szokta meg az új otthonát. Hogy ő egyszer szeretetházban köt ki, azt sohasem gondolta. Milyen jó, hogy ezt a szegényt a szegény férje nem érte meg — gondolta. Két gyermeket, ikerfiúkat neveltek fel sok nélkülözés és megpróbáltatások között, a háborút követő inséges években. Sokat szenvedett értük már a szülésnél is, s több gyermekük nem is lehetett. Elhalmozták szeretettel a két fiút, mindent amit kértek megadtak nekik az első szóra. Tanították őket, mivel nem akarták, hogy az ő nehéz életüket éljék. Szébb, tartalmasabb életre akarták felkészíteni őket.

Az első tüzúrások akkor érték el a lelkivilágukat, mikor a fiúkat felvették a távoli nagyváros híres egyetemére. Ahogy haladtak előre az egyetem éveivel, úgy hidegültek el a szülőktől. Ritkábban jártak haza, s akkor is csak egy-két rövid napig tűrték szüleik csendes szeretetét. Nyári szünidőben építőtáborokban voltak, utána pedig jól megérdemelt pihenésképpen az öreg kontinentst csavarogták körbe, a szülők pénzén, a nyár végén meg rohantak vissza a nagyváros lüktető életébe.

Mentek volna ők látogatni egyetemista gyerekeiket, de azok megtiltották, hogy a városban felkeressék őket, mondván, nem vagyunk dedósok, hogy ajnározzanak bennünket. Fájt nekik ez a rideg, elutasító hang, de ekkor még nem gondolták, hogy ez tovább fog keményedni idővel. To-

vábbra is szó nélkül adták postára a távirati utalványokat, ha a két-három soros levelek úgy rendelkeztek. Mindkét gyerek sikerrel elvégezte az egyetemet, de a diplomaátadó ünnepségről hiányzott a két szülő, mivel ők csak akkor értesültek róla, mikor ez az esemény már rég a múlté volt. Nem értették, hogy miért ezt érdemlik a gyerekektől, de a világról sem kérdeztek volna meg az okát, hanem egymás előtt és a szomszédok ismerősként előtt is védtek őket, este-iteve gyermekeik nehéz sorsát, sok elfoglaltságukat, melyek miatt bizony még hozzájuk sem jutnak el. Pedig egészen biztosan jönnének...

Az egyik őszi este férje panaszkodott, hogy rosszul érzi magát, de nem engedte, hogy orvosért szaladjon. Majd elműlik, mondta, mostanában nem először fordul elő vele. Ejjel aztán nagyon rosszul lett, félrebeszélte, s a két fiát szólóangatta, hívta keserves, síró hangon. Kétségbeesetten zörgette fel a szomszédot, hogy hívjon orvost, de mire az orvos kiért, már késő volt a segítség. Ertesítette a fiát a szomorú esetről, ám a temetés napján csak az öreg postás kopogtatott részvétellel, hozta a táviratokat, melyekben az állt, hogy nagyon sajnálják, de halaszthatatlan dolgok miatt nem tudnak a temetésen részt venni. Akkor értette meg, hogy ezen a napon nemcsak a férjét vesztette el végleg. A temetés után egyre rosszabb lett az állapota, napokat ült a temetőben, vagy a kis szobában, nem szólt senkihez egy szót sem, csak a régi, megsárgult

fényképeket nézte könnyes szemekkel.

Közelében lakott a falu tanácselnöke, aki nem bírta tovább nézni szenvedéseit, felkereste a városban élő fiúkat, s kérte őket, hogy látogassák meg az anyjukat, mert lelkileg nagyon össze van törve. Hét végén elegáns fehér kocsit állt meg a kis házikó előtt, s a pár perccel idősebb fiú szállt ki belőle, hogy aztán néhány, rövid keresetlen szóval lerohanja az elébe siető, karját ölelésre táro anyját, amiért szót a tanácselnöknek. Hiába bizonygatta könnyek között, hogy ő nem járt a tanácsnál, s hogy nem is panaszkodott rájuk, nem volt irgalom.

Majd teszek én róla, hogy ne legyen egyedül anyám — búcsúzott cinikusan a fiú, s a kocsit ajtaját dühösen bevágva elporzott a szűk, csendes utcából. Mint egy öreg, lógó szárnyú, fekete varjú, úgy állt ott a kis-kapuban, s könnyes szemmel nézett a hirtelen porfelhővé vált fiú után. Szomszédok lesték mela közönnnyel a kerítés réseit közzül, és a sűrűn elfüggönyözött ablakok nyugalmát, békét árasztó rejtkeiből, amint görnyedt háttal, reszkető lábakkal bebortorkált a házikó, számára édes emlékekkel teli szobájába. Néhány hét múlva orvosi vizsgálatra hívta egy idézés, majd utána pár nappal ismét megjelent a fia, s a legszükségesebb holmijait összesomagoltatva vele, el-tűntek a szomszédok kíváncsi tekintete elől. Menet közben mondta csak el a fia, hogy olyan helyre viszi, ahol nem unatkozik többé, s ahol panaszkodnia sem kell. Az öregasszony nem szólt, nem kérdezett semmit, fázós kis verébként húzta meg magát a kocsit kényelmes kagylólésében, képeletében a gyorsan elrohanó ismerős táj a régen eltelt idő díszletét vette fel. Az otthonban már várták őket. A vezető jó barátjának kijáró szívéllyességgel üdvözölte a fiút, őt az egyik gondozónőre bízta, s a fiával kedélyesen nevetgélve tűntek el az iroda vastagon párnázott ajtaja mögött.

Fájdalmas tekintettel nézett a fia után, tudta, hogy többé nem fogja látni. Sorstársai és a gondozók hamar megkedveltek a szerény, kedves néit, aki mindenkinek sokat mesélt ikerfiáról, akik szorgalmuknak és tehetségüknek köszönhetően oly sokra vitték az életben. Mesélt sohasem látott menyeviről, aranyos unokáiról, s ilyenkor a lelkében égő, mély, fájdalmas sebet beborította a jótékony képelet enyhítő írja. Hallgatósága figyelmesen végighallgatta a bájos történeteket a családiáról, dehogyan rombolták volna le a támaszkodó kérdésekkel és megjegyzésekkel a néni által felépített álmvilágot.

Egyik nap délen aztán arra figyeltek fel, hogy a néni félrehúzóva, egyedül ül a kis társalgóban. Nem evett semmit, s nem is mesélt újabb történeteket a gyerekeiről, csak ült, és nézett maga elé megüvegesedett, üres tekintettel. Megvizsgálta az orvos, s pár perc múlva véresen szírelázó mentőautó hangja törte meg a csendet az otthon körül. Mire beérték a kocsira, a mesélő szív már megmozdított dobozni. A temetésen ott volt az otthon minden járti tudó lakója, a régi ismerősök, szomszédok.

TÓTH MÁTYÁS

Géczi János

Mese, távolodóban

Misi Mókus raffia-sörényű kókuszdió-sisakban, talpig vértézve vagánysággal; hulló szőre szurkában.

Kőborlásainak talánya: Krokó — krokodilla sárga hasán leng a zászló, szép győzelmi farkincája.

Eumba mester, e cölöpmászó legeslegeslő világsoda,

banán-kunyeráló majom: átvetni nem volt ostoba.

Kacifánt Elefánt is, kinek a koról rancos lett a háta, feledte Misi-t. (Rogvadozna táncos oszlop lába, ha járna.

sétálgatna, — nincs kivel, eltűnt Apa-pirra-soka-tír barátja — támaszkodva ormánya gumisétabotjára.)

S a három dagadt mókus! Totem-szilfán már otthonuk!

Délii Szi... az alónteljejtő Rókus

Most Misi log, ... [akasztva,

porolja a szél, belepi a hó, és dörmög: hurr-hurr-hurr- [hurr-brum-bíró, Enni meg aludni jó.